

Številka: Up-879/14-11
Datum: 11. 12. 2014

SKLEP

Ustavno sodišče je v postopku za preizkus ustavne pritožbe Ivana Janeza Janše, Velenje, ki ga zastopa Odvetniška družba Matoz, o. p., d. o. o., Koper, na seji 11. decembra 2014

sklenilo:

- 1. Ustavna pritožba zoper sodbo Vrhovnega sodišča št. I Ips 2457/2010 z dne 1. 10. 2014 v zvezi s sodbo Višjega sodišča v Ljubljani št. II Kp 2457/2010 z dne 21. 3. 2014 in s sodbo Okrajnega sodišča v Ljubljani št. II K 2457/2010 z dne 5. 6. 2013 se sprejme v obravnavo.**
- 2. Do končne odločitve Ustavnega sodišča se zadrži izvršitev sodbe Okrajnega sodišča v Ljubljani št. II K 2457/2010 z dne 5. 6. 2013 v zvezi s sodbo Višjega sodišča v Ljubljani št. II Kp 2457/2010 z dne 21. 3. 2014 in s sodbo Vrhovnega sodišča št. I Ips 2457/2010 z dne 1. 10. 2014, kolikor se nanaša na Ivana Janeza Janšo.**
- 3. Zadržanje izvrševanja pravnomočne sodbe iz prejšnje točke začne učinkovati z vročitvijo tega sklepa Zavodu za prestajanje kazni zapora Dob.**

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Okrajno sodišče v Ljubljani je pritožnika spoznalo za krivega storitve kaznivega dejanja sprejemanja daril za nezakonito posredovanje po prvem odstavku 269. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 95/04 – uradno prečiščeno besedilo – v nadaljevanju KZ) v zvezi s 25. členom KZ. Izreklo mu je kazen dveh let zapora in

stransko denarno kazen v višini 37.000,00 EUR ter določilo obveznost plačila stroškov kazenskega postopka in sodne takse. Višje sodišče je pritožbo pritožnikovih zagovornikov zavrnilo. Zoper pravnomočno sodbo so pritožniki zagovorniki vložili zahtevo za varstvo zakonitosti, ki jo je Vrhovno sodišče zavrnilo.

2. Pritožnik zatrjuje kršitve pravic iz 22. člena, prvega odstavka 23. člena, 27. člena, prvega odstavka 28. člena in 29. člena Ustave ter 6. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP).

3. Do kršitev pravice do neodvisnega in nepristranskega sojenja iz prvega odstavka 23. člena Ustave naj bi prišlo, ker pritožnikovim zahtevam za izločitev sodnikov Barbare Klajnšek, Branka Masleše in Maje Tratnik ni bilo ugodeno. Pritožnik poudarja, da bi moral biti v tem primeru, ki je nadvse občutljiv in politično zaznamovan, izključen vsak razumen dvom v to, da v danih okoliščinah sodišče odloča nepristransko, sodniki pa bi morali ravnati še bolj pazljivo in zavarovati tisti vidik nepristranskosti odločanja, ki zahteva, da sodišča zagotavljajo zunanji videz nepristranskosti odločanja (objektivni vidik pravice iz prvega odstavka 23. člena Ustave). Pritožnik graja zlasti ravnanje vrhovnega sodnika Branka Masleše, ko naj bi si kot predsednik Vrhovnega sodišča izbral primer, v katerem bo sodil, čeprav je bil ta že v odločanju, tako da so mu bile poznane tako zadeva kot stranke. Meni, da glede vrhovnega sodnika Masleše niso bili podani samo objektivni razlogi, ki so porajali dvom v njegovo nepristranskost, temveč tudi subjektivni razlogi. Objektivne okoliščine lahko z vidika mogočega vpliva na sodišče ustvarijo videz, da ni bilo mogoče izključiti vsakega razumnega dvoma o nepristranskem odločanju sodišča. Te so po oceni pritožnika obstajale tudi glede vrhovne sodnice Maje Tratnik.

4. Nadaljnji, vsebinsko obsežen, je očitke pritožnika o kršitvi pravice iz prvega odstavka 28. člena Ustave (načelo zakonitosti v kazenskem pravu). Pritožnik trdi, da iz opisa očitane kaznivega dejanja sprejemanja daril za nezakonito posredovanje iz prvega odstavka 269. člena KZ ne izhajajo njegovi zakonski znaki, opisano ravnanje pa naj tudi ne bi povzročilo protipravnega stanja kot prepovedane posledice. Nerazumljiv in sam s seboj v nasprotju naj bi bil že abstraktni opis očitane kaznivega dejanja v izreku prvostopenjske sodbe, zakonski znaki očitane kaznivega dejanja v konkretnem delu njegovega opisa pa naj ne bi bili konkretizirani in opisani. Po mnenju pritožnika v opisu ni navedeno, kako in na kakšen način naj bi izpolnil zakonski znak "sprejem obljube", temveč se zakonsko besedilo iz abstraktnega dela zgolj ponovi v konkretnem delu opisa, s čimer izostane bistveni element kaznivega dejanja. Opis dejanja kot historičnega dogodka naj tudi ne bi vseboval odločilnih dejstev, ki bi očitano kaznivo dejanje konkretizirala. Tako naj ne bi bila navedena niti čas niti kraj storitve kaznivega dejanja. Obtožni akt naj bi bil nesklepčen, zaradi česar sodišče sploh ne bi smelo začeti kazenskega postopka zoper njega. Ker je do njegove uvedbe kljub vsemu prišlo, pa bi bilo treba zaradi nezmožnosti konkretizacije znakov kaznivega dejanja izreči oprostilno sodbo.

Ravnanja, ki bi pomenilo kaznivo dejanje, pa ga tožilec ni navedel v obtožnem aktu, naj sodišče ne bi smelo ugotavljati, pa naj gre za ugotavljanje s posrednimi ali neposrednimi dokazi. V obravnavanem položaju je po zatrjevanjih pritožnika prišlo celo do tega, da so sodišča na podlagi indičnih dokazov sklepala, da obstajajo dejstva, ki jih tožilec sploh ni navedel in iz katerih naj bi šele izhajalo, da je bila obljuba sprejeta. Pritožnik poudarja, da v konkretnem opisu dejanja ni pojasnjeno in opisano konkretno uradno dejanje, za katerega naj bi se posredovalo, in naj ne bi bile navedene uradne osebe, pri katerih naj bi se posredovalo. Trdi, da ničesar od očitanega ni storil in da je absurd v tem, da se nekoga ne obsodi zato, ker je sprejel obljubo provizije, obsodi pa se ga zato, ker je spremljal priprave na izvedbo postopka, ga nadzoroval in bil obveščen, katerega lokalnega zastopnika naj se predlaga. Opozarja, da je finsko sodišče finske državljane, navedene v izreku sodbe, oprostilo obtožbe, da so storili kaznivo dejanje dajanja podkupnine. Po mnenju pritožnika zato, ob upoštevanju povezanosti dajanja obljube z njenim sprejemanjem, nedokazanost dajanja obljube hkrati učinkuje kot nedokazanost sprejemanja obljube.

5. Pritožnik zatrjuje tudi, da je bil kazenski postopek zoper njega nepošten in da mu je bila kršena pravica do obrambe iz prve alineje 29. člena v zvezi z 22. in 23. členom Ustave ter 6. členom EKČP. Navaja, da iz opisa dejanja ne izhajajo dejanski in pravni vidiki obtožbe, ki bi mu omogočali učinkovito obrambo, posledično pa je izdana sodba zanj pomenila presenečenje. Meni, da je lahko glede na nejasne očitke kaznivo dejanje zgolj zanikal, saj se je nemogoče braniti zoper očitek, da je storil kaznivo dejanje na neugotovljenem kraju, v neugotovljenem času in na neugotovljen komunikacijski način. Nejasnost opisa kaznivega dejanja naj bi potrdilo tudi stališče Vrhovnega sodišča, da je zakonski znak "sprejem obljube" konkretiziran v obliki plačila provizije, saj naj česa takega ne bi zatrjeval niti tožilec, niti naj to ne bi izhajalo iz pravnomočne sodbe. Gola trditev, da je sprejel obljubo plačila provizije brez opisa drugih jasnih in konkretnih dejanskih okoliščin storitve kaznivega dejanja, pa naj mu ne bi omogočala učinkovite obrambe. Poleg tega naj sodišča ne bi obrazložila bistvenih okoliščin iz konkretnega opisa kaznivega dejanja, npr. od kod izhaja, da je obdolženi dejansko bil seznanjen z dano obljubo plačila, da je to obljubo sprejel in z njo soglašal, da jo je sprejel z namenom, da bo izkoristil svoj vpliv in posredoval pri opravi uradnega dejanja, znana pa naj ne bi bila niti višina obljubljenega provizije. Taka obrazložitev po mnenju pritožnika ne dosega minimalnih standardov obrazložitve sodne odločbe in zato pomeni kršitev 22. člena Ustave.

6. Kršitev 22. člena Ustave pritožnik vidi tudi v arbitrarni in očitno napačni pravni opredelitvi sotorilstva. Zatrjuje, da je tudi očitek o sotorilstvu naveden zgolj v abstraktnem opisu kaznivega dejanja, iz konkretnega dela opisa in iz obrazložitve sodbe pa naj ne bi izhajal. Pritožnik opozarja na sicer ustaljeno stališče Vrhovnega sodišča, po katerem sodišča kršijo kazenski zakon, če je očitek sotorilstva naveden le v abstraktnem delu opisa, v konkretnem opisu pa ni konkretiziran. Poleg tega naj bi bilo sotorilstvo pri obravnavanem kaznivem dejanju glede na naravo očitane kaznivega dejanja in glede na izvršitveni način, ki se očita pritožniku, že pojmovno

izključeno. Sam sprejem obljube naj bi bil namreč intimna odločitev in izraz volje storilca, kar naj sistorilstva ne bi dopuščalo. Tudi sodna praksa naj bi štela, da je za sistorilca mogoče šteti le osebo, ki je delovala v teku izvrševanja kaznivega dejanja, utemeljevanje sistorilstva zgolj na odločilnem prispevku k izvršitvi pa naj bi pomenilo izjemo, ki bi jo bilo treba razlagati restriktivno.

7. S sprejemom indične sodbe naj bi sodišča kršila domnevo nedolžnosti iz 27. člena Ustave in posledično pravico do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave. Pritožnik navaja, da sodišče v njegovem primeru indicev ni uporabilo kot kontrolni dokaz za potrditev ugotovljenih dejstev, temveč je indice uporabilo kot dejstva, pri čemer indici sploh ne izhajajo iz njegovih ravnanj, temveč iz ravnanj drugih. Na podlagi enega posrednega dokaza naj bi sodišče sklepalo o obstoju in resničnosti drugega posrednega dokaza. S takšnim ustvarjanjem posrednih dokazov naj bi prišlo do sklepa o odločilnem dejstvu. Pritožnik meni, da v primeru sklepanja zgolj na podlagi indicev vedno pride do subjektivne in s tem arbitrarne razlage resničnosti še neznanega dejstva, posledično pa sta ogrožena domneva nedolžnosti in iz nje izpeljano načelo *in dubio pro reo*. Zaradi vsega navedenega naj v pritožnikovem primeru indična sodba ne bi bila dopustna. Pritožnik poudarja, da je na podlagi istih posrednih dokazov moč sklepati tudi nasprotno, torej da kaznivo dejanje ni bilo storjeno, kar naj bi dokazovala dokazna ocena finskega sodišča v izdani oprostilni sodbi. Potrditev izpodbijanih sodb bi po zatrjevanju pritožnika pomenila, da je v kazenskem postopku ob najmanjšem indicu lahko obsojen vsakdo, posledično pa bi se načelo nedolžnosti sprevrglo v domnevo krivde.

8. Pritožnik predlaga Ustavnemu sodišču, naj na podlagi 58. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) zadrži izvršitev pravnomočne obsodilne sodbe in naj ustavno pritožbo obravnava absolutno prednostno. Poudarja, da na podlagi pravnomočne kazenske sodbe že prestaja kazen zapora, poseg v osebno svobodo pa naj bi bil eden najhujših posegov v človekovo osebnost, integriteto in dostojanstvo. Pojasnjuje, da mu je zaradi izpodbijane pravnomočne sodbe po sklepu Državnega zbora prenehal mandat poslanca Državnega zbora, zaradi česar naj bi mu bilo poseženo v pasivno volilno pravico. Navaja, da mu je Ustavno sodišče s sklepom št. Up-790/14, U-I-227/14 z dne 21. 11. 2014 (Uradni list RS, št. 85/14) sicer "vrnilo mandat" do končne odločitve v tej zadevi, a da ga uprava Zavoda za prestajanje kazni zapora Dob ovira pri izvrševanju njegovega poslanskega mandata, zaradi česar mu nastajajo nepopravljive posledice.

B. – I.

9. Ustavno sodišče je ustavno pritožbo sprejelo v obravnavo. Presodilo bo, ali so bile z izpodbijanimi sodbami kršene pritožnikove človekove pravice oziroma temeljne svoboščine (1. točka izreka).

B. – II.

10. Če je ustavna pritožba sprejeta v obravnavo, lahko po 58. členu ZUstS senat ali Ustavno sodišče zadrži izvršitev posamičnega akta, ki se z ustavno pritožbo izpodbija, če bi z njegovo izvršitvijo lahko nastale težko popravljive škodljive posledice. Ustavno sodišče je v sklepu št. Up-729/03 z dne 11. 12. 2003 sprejelo stališče, da vsak poseg države v osebno svobodo posameznika že po svoji naravi povzroči za prizadeto osebo nepopravljive posledice. Opozorilo je, da je treba primere, ko oseba prestaja kazen zapora na podlagi pravnomočne in izvršljive sodne odločbe, razlikovati od primerov, ko gre za pripornika, ki mu je vzeta prostost, še preden je zoper njega izdana pravnomočna obsodilna sodba (27. člen Ustave). Zapisalo je, da bi lahko Ustavno sodišče zadržalo izvrševanje pravnomočno izrečene kazni zapora že v fazi sprejema ustavne pritožbe, če bi bil poseg v osebno svobodo očitno arbitraren ali samovoljen¹ oziroma če bi glede na posebne okoliščine primera grozile druge težko popravljive škodljive posledice.

11. Kot je razvidno iz besedila 58. člena ZUstS, Zakon ne zahteva, da bi morala obstajati posebna verjetnost uspeha z ustavno pritožbo. Predvideva pa, da se izvrševanje izpodbijanih aktov lahko zadrži, če je ustavna pritožba sprejeta v obravnavo. Do tega lahko pride le na podlagi izpolnjenih pogojev iz drugega odstavka 55.b člena² ZUstS. Ti so izpolnjeni. Zato je odločitev o pritožnikovem predlogu za zadržanje izpodbijanih sodb odvisna od ugotovitve, ali so podane posebne okoliščine (3. točka sklepa št. Up-729/03), zaradi katerih je treba sklepati na možnost nastanka težko popravljivih škodljivih posledic, ki presegajo posledice posega v osebno svobodo zaradi same pravnomočne obsodilne sodbe. Pri tem je treba glede na besedilo 58. člena ZUstS upoštevati tudi to, da Zakon ne omejuje možnosti nastanka težko popravljivih škodljivih posledic le na pritožnika; te lahko nastanejo tudi v širšem pomenu.

12. Pritožnik med drugim zatrjuje, da mu je z izpodbijanimi sodbami kršena pravica iz prvega odstavka 28. člena Ustave. Ustavno sodišče je že v sklepu št. Up-373/14 z

¹ V času sprejetja navedenega sklepa je bilo zakonsko besedilo, ki je določalo merila za sprejem ustavne pritožbe v obravnavo, drugačno; drugi odstavek 55. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 15/94 – ZUstS/94) se je glasil:

"(2) Ustavno sodišče ustavne pritožbe ne sprejme:

- če očitno ne gre za kršitev človekovih pravic ali svoboščin v primeru iz 50. člena tega zakona,
- če od odločitve ni pričakovati rešitve pomembnega pravnega vprašanja in če kršitev človekove pravice ali temeljne svoboščine ni imela pomembnejših posledic za pritožnika."

² Ta se glasi:

"(2) Ustavna pritožba se sprejme v obravnavo:

- če gre za kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki je imela hujše posledice za pritožnika, ali
- če gre za pomembno ustavnopravno vprašanje, ki presega pomen konkretne zadeve."

dne 11. 6. 2014 (Uradni list RS, št. 47/14) navedlo, da so bile v ustavni pritožbi zatrjevane kršitve človekovih pravic resne in so terjale poglobljeno obravnavo. Vrhovno sodišče je stališčem prvostopenjskega in drugostopenjskega sodišča z vidika zatrjevane kršitve človekove pravice do spoštovanja načela zakonitosti v kazenskem pravu večinoma pritrdilo. Če bi se zatrjevana kršitev prvega odstavka 28. člena Ustave izkazala za utemeljeno, bi to posledično pomenilo, da se pritožnik oprostí obtožbe. Take kršitve namreč v novem postopku ne bi bilo mogoče odpraviti tako, da bi bilo pritožniku ponovno sojeno. Zato je to ena od okoliščin, ki jih je treba upoštevati pri odločanju o predlogu za zadržanje izvrševanja pravnomočne obsodilne sodbe.

13. Poleg navedenega je treba upoštevati predvsem možnost nastanka težko popravljivih škodljivih posledic v širšem pomenu. Zaradi posebnih okoliščin, ki so podane v tem primeru, lahko prav te nastanejo, če bi se izkazala pritožnikova ustavna pritožba za uspešno.

14. Ustavno sodišče je v 2. točki izreka sklepa št. Up-790/14, U-I-227/14 začasno, do svoje končne odločitve o ustavnosti odločitve Državnega zbora, odločilo, da pritožnik izvršuje poslanski mandat. Vendar hkrati obstaja pravnomočna obsodba za kaznivo dejanje na kazen zopora. Prav zaradi nje je Državni zbor odločal o prenehanju poslanske funkcije pritožnika. Ustavno sodišče se pri tem odločanju ne more spuščati v vprašanja, ki se ob tem lahko zastavijo, ali prejudicirati svoje odločitve v drugi zadevi. Navedeno lahko upošteva zgolj kot dejstvi, ki tako ali drugače vplivata na to odločitev.

15. Ustavno sodišče bo moralo pri odločanju o sprejeti ustavni pritožbi soočiti pritožnikove navedbe s stališči iz izpodbijanih sodb in odgovoriti na pomembna ustavnopravna vprašanja. Po naravi stvari je za tehten premislek najvišjega organa sodne oblasti za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin v državi o pomembnih ustavnopravnih vprašanjih potreben ustrezen čas.

16. Pritožnik je poslanec, ki je hkrati predsednik največje opozicijske stranke v Državnem zboru. Dobro delujoča opozicija vsakokratni izvršilni oblasti je eden od temeljev demokracije (1. člen Ustave). Nastajanje političnih napetosti in negotovosti, ki presegajo tiste, ki so same po sebi lastne parlamentarnemu delovanju, lahko negativno vpliva na delovanje parlamenta kot celote, ki mora učinkovito opravljati funkcije oblasti, zaupane na volitvah, tako zakonodajno kot nadzorne funkcije. Učinkovito delovanje zakonodajne oblasti je hkrati temelj učinkovitega delovanja izvršilne oblasti in s tem državne oblasti kot celote. To je ustavna vrednota; za njeno varstvo Ustava predvideva mehanizme, ki prav s tem namenom razrešujejo politične napetosti v delovanju Državnega zbora, kadar se te stopnjujejo do te mere, da resno ovirajo učinkovitost delovanja oblasti (npr. peti odstavek 111. člena in 116. člen Ustave).

17. Če bi se po vsebinski presoji te ustavne pritožbe izkazalo, da izpodbijane sodbe temeljijo na kršitvah človekovih pravic, bi jih bilo treba razveljaviti oziroma spremeniti. V tem primeru bi zaradi navedenega v prejšnji točki na eni strani lahko nastale težko popravljive škodljive posledice za dobro in učinkovito delovanje demokratičnega parlamenta in oblasti kot celote. Če bi Ustavno sodišče ugotovilo, da je odločitev Državnega zbora o prenehanju pritožnikovega poslanskega mandata (zadeva št. Up-790/14, U-I-227/14) skladna z Ustavo (in zakonom), bi bile te škodljive posledice celo nepopravljive. Na drugi strani pa bi ob sedanjih dejstvih, navedenih v 14. točki obrazložitve tega sklepa, zadržanje izvrševanja izpodbijanih sodb ob morebitni zavrnitvi ustavne pritožbe pomenilo le ponovno vzpostavitev stanja, ki v tem trenutku že obstaja, torej izvrševanje poslanskega mandata ob pravnomočni obsodilni sodbi na kazen zopora; seveda tudi v odvisnosti od končne odločitve o ustavnosti sklepa Državnega zbora o prenehanju mandata. Možnosti nastanka navedenih težko popravljivih ali morebiti celo nepopravljivih škodljivih posledic je tako treba pripisati odločujočo težo. Zato je Ustavno sodišče odločilo, kot izhaja iz 2. točke izreka tega sklepa.

18. Zadržanje izvrševanja izpodbijanih sodb pomeni, da do končne odločitve Ustavnega sodišča o tej zadevi na njihovi podlagi ne morejo nastati nadaljnje pravne posledice. To pomeni tudi prekinitve prestajanja kazni zopora. Ker odločitev zadeva poseg v pritožnikovo pravico do osebne svobode, je Ustavno sodišče odločilo, da začne zadržanje izvrševanja pravnomočne sodbe učinkovati z vročitvijo tega sklepa Zavodu za prestajanje kazni zopora Dob, ki mora pritožnika po prejemu tega sklepa takoj izpustiti na prostost (3. točka izreka).

C.

19. Ustavno sodišče je sprejelo ta sklep na podlagi drugega odstavka 55.b člena, 58. člena in tretjega odstavka 39. člena v zvezi s prvim odstavkom 49. člena ZUstS ter tretje alineje tretjega odstavka in petega odstavka 46. člena Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07, 54/10 in 56/11) v sestavi: predsednik mag. Miroslav Mozetič ter sodnice in sodniki dr. Mitja Deisinger, dr. Dunja Jadek Pensa, mag. Marta Klampfer, dr. Etelka Korpič – Horvat, dr. Ernest Petrič, Jasna Pogačar, dr. Jadranka Sovdat in Jan Zobec. Sklep je sprejelo soglasno.

mag. Miroslav Mozetič
Predsednik